

Obraćanje predstavnika, Petritscha, Stalnom vijeću OSCE-a

Visokog Wolfganga

Čast mi je što sam danas ovdje s vama, a posebno mi je zadovoljstvo što sam ovdje zajedno sa šefom misije OSCE-a u BiH, ambasadorom Beecroftom. Uvjeran sam da naše zajedničko prisustvo ovdje oslikava dugogodišnju i tijesnu suradnju između OHR-a i Misije OSCE-a u BiH. Dozvolite mi takođe da iskoristim priliku današnje prezentacije Visokog komesara Ruud Lubbersa da odam priznanje radu UNHCR-a u BiH. Kasnije ću se osvrnuti na kombinirane napore koje međunarodna zajednica poduzima u oblasti povratka izbjeglica.

Proces implementacije mira u BiH je u posljednjih šest godina daleko odmakao, ali je još uvijek potrebno poduzeti brojne napore, a vrijeme ističe. Stoga je možda potrebno posebno naglasiti jednu tačku – potrebu za urgentnošću. BiH više nije u centru pažnje međunarodne zajednice, posebno nakon događaja od 11. septembra. Postoji zamor na strani međunarodnih donatora, a prиток pomoći za BiH se već počeo smanjivati.

Nadalje, prisutni su ohrabrujući i širokoraštrani dokazi o konkretnim pomacima u oblasti političke rehabilitacije i ekonomske rekonstrukcije, a uvjeran sam da su se sada stvorili uslovi za provođenje istinske transformacije – ukoliko je političko rukovodstvo BiH spremno da prihvati reformu i donese teške odluke koje su njen sastavni dio.

Jedan dio aktivnosti na mijenjanju okolnosti u BiH podrazumijeva evoluciju dvostruke tranzicije. Pored prijelaza iz ratnog u stanje mira, BiH je takođe uključena u tranziciju iz komunističke centralno planirane ekonomije u slobodnu tržišnu ekonomiju,

i u mnogim slučajevima, ove dvije tranzicije su usko povezane. Na primjer, stari sistem platnog prometa, koji smo uspješno ukinuli početkom godine, predstavljao je ostatak centralno planirane ekonomije koja je gušila poduzetništvo i koja je korištena za finansiranje nacionalističkih stranaka koje su dominirale tokom rata. Sada u ovoj zemlji vrlo brzo zaživljava moderan komercijalni bankarski sistem.

Međutim, sveukupni ekonomski pomaci u toku ove godine su bili dosta neujednačeni.

Entiteti su suočeni sa ozbiljnim finansijskim poteškoćama, posebno RS. Pored toga, državni izvori prihoda su potpuno neadekvatni kada se uzme u obzir proširenje sveukupnih odgovornosti koje ima država.

Političari na državnom i entitetskom nivou još uvijek posmatraju šačicu unosnih javnih komunalnih preduzeća kao "zlatne koke" koje se iskorištavaju u političke svrhe. Istovremeno je sve do nedavno postojala neodlučnost u vezi otpočinjanja ozbiljnih aktivnosti na restrukturiranju javnih preduzeća koja su pravila gubitke, jer bi takvo restrukturiranje rezultiralo gubitkom radnih mjesta što bi imalo štetne posljedice pred izbore 2002. godine.

Stvaranje jedinstvenog ekonomskog prostora u cijeloj BiH, što predstavlja centralni aspekt dejtonskog procesa, osujećeno je proceduralnom opstrukcijom i nedostatkom političke volje, pogotovo kod predstavnika RS. Međutim, želio bih napomenuti da je premijer RS, Mladen Ivanić, u ovom smislu nedavno dao pozitivne komentare.

Usprkos ovakvoj problematičnoj situaciji, poduzimaju se naponi na poboljšanju finansijskog stanja države i entiteta, profesionalizaciji državne službe, promoviranju rada nezavisnih regulatornih agencija i uspostavi modernog pravnog okvira. Sve to će Bosni i Hercegovini osigurati institucije koje mogu održati njenu stabilnost i povesti ovu zemlju u Evropu kada za to dođe vrijeme. Nadalje, ove institucije će imati ključnu ulogu u okviru naših globalnih napora u borbi protiv terorizma.

Državna granična služba, uspostavljena na osnovu Zakona koji sam nametnuo u januaru 2000. godine, sada na efikasan način rješava pitanje iz rata nasljeđenih iscjepkanih, šupljih i nezaštićenih granica, kojima su patrolirale snage lokalne policijem i same često saučesnici u pograničnom kriminalu. Državna granična služba sada zapošljava 1,248 osobe, ima 12 graničnih jedinica koje patroliraju čak 35 graničnih prijelaza, te jednu jedinicu na Aerodromu Sarajevo. Služba trenutno pokriva 75% BiH. granice. Puno raspoređivanje ove službe planira se za kraj septembra 2002. godine, kada se u te svrhe osiguraju budžetska sredstva.

OHR je prije dvije godine u saradnji sa lokalnim organima pokrenuo izradu Sistema zaštite ličnih podataka građana (CIPS), što predstavlja set mjera na osnovu kojih će se lični dokumenti građana BiH uskladiti sa međunarodnim standardima. Pozivamo lokalne organe vlasti da hitno pristupe implementaciji CIPS-a, na osnovu kojega će BiH imati svoju prvu jedinstvenu civilnu evidenciju. Ovim sistemom će se uvesti sigurne lične karte koje će kao međunarodne putne isprave zadovoljavati upotrebne standarde Međunarodne organizacije za civilnu avijaciju (ICAO). Informacione tehnologije koje su dio projekta CIPS, pružiće organima nadležnim za imigraciju dodatnu sigurnost da su u BiH lični dokumenti dobro regulirani i zaštićeni. Nadamo se da će to predstavljati prvi korak ka ukidanju viznog režima za građane Bosne i Hercegovine koji putuju u inostranstvo.

Dozvolite mi da se sada osvrnem na jedan on stalnih prioriteta međunarodne zajednice u BiH – povratak izbjeglica i raseljenih lica. Najnoviji statistički podaci potvrđuju nezaustavljivi zamah u procesu povratka izbjeglica, središnjem principu strategije međunarodne zajednice usmjerene ka stvaranju samoodržive demokracije u BiH. U prvih osam mjeseci ove godine UNHCR je registrirao više od 50.000 manjinskih povrataka širom BiH, što predstavlja povećanje od otprilike 69% u odnosu na isti period prošle godine.

To u velikoj mjeri smatram rezultatom aktivnosti koje poduzima Odjel za povratak i rekonstrukciju (RRTF). RRTF je krovna grupa agencija u koju su uključeni i UNHCR, SFOR, Evropska komisija,

Svjetska banka, UNMIBH i OSCE, a koja djeluje pod pokroviteljstvom OHR-a, u cilju ostvarivanja zajedničkog i produktivnog raspolaganja informacijama, sredstvima i osobljem kako bi se uklonile administrativne i političke prepreke za ostvarivanje povratka kroz intervencije koje se poduzimaju na terenu i na općinskom, entitetskom i državnom nivou.

Pored toga, ubrzano se radi na stvaranju političke klime koja bi pogodovala procesu povratka. Do kraja mjeseca jula Ustavne komisije u oba entiteta – koje sam uspostavio u januaru mjesecu, a čiji je zadatak provedba Odluke Ustavnog suda o konstitutivnosti naroda – usvojile su privremene izvještaje o nacrtu izmjena i dopuna njihovih entitetskih Ustava, čime će se osigurati da niti jedan građanin Bosne i Hercegovine u bilo kom od njena dva entiteta ne bude u neravnopravnom položaju zbog svoje etničke ili vjerske pripadnosti. U jesen će vjerovatno otpočeti žustra debata o usvajanju pomenutih izmjena i dopuna od strane entitetskih parlamenata.

Pored budućih ustavnih promjena, smatram da se efikasnost organa vlasti može poboljšati u okviru postojećih odredbi Dejtonskog mirovnog sporazuma. U julu mjesecu sam inicirao redovne sastanke između pravnih stručnjaka iz entiteta i Vijeća ministara kako bi se ispitale značajne mogućnosti koje postoje za eliminiranje nepotrebnog udvostručavanja napora i sredstava koji se koriste u okviru mnogobrojnih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini. To će na kraju dovesti do jasnog definiranja ovlasti vladinih organa u slučajevima kada zadatke koje trenutno izvršavaju organi oba entiteta može isto tako efikasno izvršiti i samo jedno tijelo.

U kontekstu političkih dešavanja, smatram da je donošenje Izbornog zakona u Parlamentarnoj skupštini, 23. avgusta predstavljalo prekretnicu u procesu konsolidiranja demokracije u BiH. Usvajanje ovog Zakona većinom glasova članova Parlamenta, nakon niza godina zakonodavne blokade, predstavlja ono što bih nazvao principijelnim pragmatizmom. Ovim Zakonom se za Bosnu i Hercegovinu stvaraju mehanizmi koji će joj omogućiti da sama nadgleda provođenje izbora, što predstavlja ispunjenje jednog od osnovnih uvjeta za prijem BiH u Vijeće Evrope. Iz tog razloga pozdravljam pozitivno mišljenje koje je 27. septembra usvojio Politički komitet Vijeća

Evrope u vezi sa zahtjevom BiH za prijem u članstvo ove cijenjene organizacije.

Radeći zajedno na promoviranju ovog ključnog zakona, OSCE i OHR se uspostavili međusobni dogovor i efikasnu saradnju. Želio bih iskoristiti ovu priliku i odati priznanje i zahvalnost ambasadoru Beecroftu, kao i ambasadoru Barryu, za njihov neprocjenjivi doprinos ovom procesu.

Administrativne, političke i ekonomske mjere čiji je cilj obezbijediti svjetliju budućnost za Bosnu i Hercegovinu popraćene su koracima koji se poduzimaju kako bi se spriječilo ponavljanje tragedija koje su se desile u bliskoj prošlosti. U zadnjih šest mjeseci poduzeo sam odlučne korake kako bi se spriječilo ponovno buđenje nacionalističkog ekstremizma.

U aprilu sam stavio Hercegovačku banku – najveću banku u Hercegovini i drugu po veličini u Bosni i Hercegovini – pod privremenu upravu nakon što sam dobio jasne naznake da se preko te banke finansiraju – i to nezakonito – različiti nacionalistički projekti, uključujući i pokušaj da se uspostavi takozvana hrvatska samouprava. Privremena upraviteljica će uskoro objelodaniti rezultate njene sveobuhvatne istrage poslovanja banke. Pokušaji hrvatskih ekstremista da nakon toga potaknu pobunu hrvatskih jedinica u Vojsci Federacije su se izjalovili. Na konferenciji HDZ-a održanoj prije dvije sedmice, Ante Jelavić, bivši član Predsjedništva BiH, priznao je da je avantura uspostavljanja samouprave propala.

Sa čvrstim stanovištem usmjerenim protiv nacionalističkog ekstremizma, moj ured je nastojao doprijeti do umjerenih hrvatskih vođa i reagirati na opravdane probleme hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini.

U maju mjesecu srpski ekstremisti i lokalni nasilnici napali su domaće i strane učesnike ceremonija polaganja kamena temeljca za obnovu historijski značajnih džamija u Trebinju i Banja Luci, koje su uništene za vrijeme vladavine ratnog režima u Republici Srpskoj. Jedan od

učesnika ceremonije u Banja Luci podlegao je usljed zadobijenih povreda. Očigledno je da vlasti Republike Srpske nisu održale potrebni nivo sigurnosti prilikom tih dobro organiziranih provala nacionalističkog nasilja. Od vlasti Republike Srpske sam zahtijevao da hitno otpuste nekoliko visokih policijskih zvaničnika koji nisu izvršili svoje profesionalne obaveze. Također sam sazvao sastanak u Sarajevu sa rukovodstvom Republike Srpske i tom prilikom im jasno stavio do znanja da će njihov entitet pretrpjeti ozbiljne posljedice ukoliko se ne pobrinu da se ceremonija polaganja kamena temeljca održi dostojanstveno i uz maksimalne mjere sigurnosti, te ukoliko se u društvenim i političkim strukturama Republike Srpske ne izvrše značajne promjene. Izložio sam im i korake koje treba poduzeti kako bi se promijenio regresivan način razmišljanja koji trenutno dominira u Republici Srpskoj, kao i korake koje treba preduzeti da bi se uhapsili i kaznili počinioci nasilja u maju mjesecu, te da bi se spriječilo ponavljanje takvog nasilja.

Kamen temeljac je nakon svih nastojanja položen 18. juna na lokaciji banjalučke džamije, a ceremoniji su prisustvovali predsjednik Republike Srpske Šarović i premijer Ivanić.

Također sam imao obavezu da, koristeći i kranje mjere uvjeravanja, podsjetim rukovodstvo Republike Srpske, srpske predstavnike u Parlamentarnoj skupštini BiH, a nedavno i članove Narodne skupštine Republike Srpske, da čine štetu svojim vlastitim građanima zbog opstruranja razumnih inicijativa usmjerenih ka koordiniranju rada vladinih organa u oba entiteta, te zbog upornog odbijanja saradnje u donošenju prijeko potrebnih zakona u Parlamentarnoj skupštini.

Iako su nadležne vlasti uvijek imale zakonsku obavezu da sarađuju sa Hagom, u skladu sa Daytonskim-Pariškim sporazumom, smatram da je usvajanje Zakona o saradnji sa Haškim tribunalom od strane Narodne skupštine Republike Srpske, prije dvije sedmice, pozitivan politički signal. Međutim, ovdje su bitni jedino rezultati. Činjenica da su Radovan Karadžić i Ratko Mladić još uvijek na slobodi predstavlja veliku prepreku u naporima koje poduzimamo na implementaciji civilnog dijela mirovnog sporazuma.

U međuvremenu su se desile dvije pozitivne stvari o kojima vas mogu izvijestiti, a vezane su za stav Republike Srpske o vojnim pitanjima. Krajem jula mjeseca obavijestio sam vlasti Republike Srpske i Savezne Republike Jugoslavije da Aneks o pitanjima odbrane Sporazuma o specijalnim paralelnim odnosima, koji su baš u to vrijeme potpisali, nema pravnu snagu jer prije toga nisu konsultirali moj Ured, kako to Sporazum nalaže. Delegacije Republike Srpske, SR Jugoslavije i mog Ureda sastale su se prošlog mjeseca i dogovorile se o daljoj proceduri zaključivanja Aneksa o pitanjima odbrane.

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je u julu mjesecu uputilo formalni zahtjev za uključenje u program Partnerstva za mir u okviru NATO pakta. To, međutim, zahtijeva zajedničko vojno tijelo koje bi koordiniralo operacije oružanih snaga Federacije i Republike Srpske, čime bi se ujedno došlo i do održive i dugoročne odbrambene strategije za Bosnu i Hercegovinu. Posebno je značajna činjenica da je inicijativa za to došla od tročlanog Predsjedništva.

Kao što donošenje Izbornog zakona ukazuje, vlade koje su došle na vlast ove godine u oba entiteta i na državnom nivou, općenito govoreći, počinju iskazivati novu spremnost i dobru volju za implementaciju reformi. One moraju uraditi mnogo više i preći sa datih obećanja na djela. Međutim, ja smatram da su otezanja i opstrukcije, koje su godinama sabotirale svaki napor da se raščisti korupcija i pokrene ekonomija, sada konačno stvar prošlosti.

Novi organi vlasti prihvataju koncept odgovornosti koji sam počeo zagovarati po dolasku u BiH prije više od dvije godine. Kao odgovor na to, predložio sam uspostavljanje Konsultativnog partnerskog foruma sa ciljem poboljšanja dijaloga između međunarodne zajednice i političkog vođstva BiH, kao i Građanskog foruma koji će omogućiti uključivanje umjetnika, pisaca, pedagoga i vjerskih vođa u politički dijalog.

Dozvolite mi da sada kažem nekoliko riječi o usmjeravanju rada

međunarodnih organizacija u BiH. Ambasador Donald Hays, moj prvi zamjenik, koga sam zadužio da upravlja procesom usmjeravanja rada međunarodnih organizacija u BiH, jučer vam je izložio detaljnu prezentaciju o tom procesu.

Devetnaestog marta ove godine Vijeće za opće poslove EU zatražilo je od mene da "ispitam rad međunarodnih organizacija u BiH zaduženih za provedbu mirovnog sporazuma" i dam preporuke kako bi njihov rad bio efikasniji i koordiniraniji. Na sastanku Kontakt grupe održanom 11. aprila od mene je zatraženo da "dam prijedloge u cilju poboljšanja koordinacije i efikasnosti" međunarodne zajednice u BiH. Te zahtjeve je potvrdio i Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira.

OHR će 7. decembra Upravnom odboru, na nivou političkih direktora, predložiti Plan aktivnosti međunarodne zajednice. Ovaj Plan aktivnosti će dati okvire unutar kojih će se angažman međunarodne zajednice u BiH učiniti efikasnijim i efektivnijim. Također će se iznijeti i mogućnosti uspostavljanja naredne misije koja bi nadzirala rad policije.

Sa sigurnošću vam tvrdim da je OSCE, kako Misija u BiH tako i šef Misije, u potpunosti uključen u svaku fazu razgovora o usmjeravanju rada međunarodnih organizacija u BiH. Stalno vijeće će, u svakom slučaju, morati dati odobrenje za sve predložene izmjene za Misiju OSCE-a u BiH. Lično pridajem veliku važnost nastavku tradicionalno plodne saradnje između mog ureda i OSCE-a u BiH, kao i ureda ovdje u Beču.

Hvala.